

نگاهی به وضعیت فیلم کوتاه و مشکلات فیلم سازی در مشهد

دوری فیلم سازان مشهدی از مضامین هویتی

الهام ظریفیان

گزارش خبری روز

تایکی دوده پیش دانش عمومی درباره فیلم کوتاه در میان مردم چندان زیاد نبود. نه فضای مجازی به گسترده‌گی امروز بود که بتواند بستری برای نمایش فیلم های کوتاه باشد و نه از لحاظ سخت افزاری و تجهیزات مانند امروز این قدر راحت بود که هرکسی بتواند با یک گوشی هوشمند در دستش فیلم سازی را تجربه کند، هرچند در چند سال اخیر و به مدد پیشرفت های فناوری که امکان تولید و اکران فیلم های کوتاه را چند برابر کرده است، آمار فیلم های کوتاه از لحاظ کمی رشد فزاینده ای داشته است. کیفیت این فیلم ها مانند دو دهه پیش چندان چشمگیر نیست. در مشهد دوده گذشته را به گفته بسیاری از منتقدان می توان دهه های طلایی فیلم کوتاه نیز حساب آورد که فیلم سازانی مانند ناصر ضمیری، نیما جاویدی، سعید ولی زاده، عادل تبریزی و دیگران مشهد را به یک قطب مهم فیلم کوتاه در کشور تبدیل کردند. اینکه پس از آن دوره اوج اکنون وضعیت فیلم کوتاه در این شهر در چه جایگاهی قرار دارد و دلایل افت آن چیست، موضوعی است که ما در گفت وگو با دو فیلم ساز فیلم کوتاه و یک مسئول آن را بررسی کرده ایم.

پیشرفت در کمیت، پس رفت در کیفیت
نگاهی به آمار ثبت نام در آموزشگاه های سینمایی نشان می دهد تعداد فیلم سازها در مشهد در چند سال اخیر بیشتر از قبل شده است. انجمن سینمای جوانان نیز هرسال فارغ التحصیلان زیادی را در رشته های مختلف فیلم سازی تربیت می کند، اما حاصل این همه چیست؟ چقدر از این فیلم سازان توانسته اند نام مشهد را در جشنواره های مختلف داخلی و خارجی مطرح یا مخاطبان عام را جذب کنند.

سیده فاطمه حسینی، فیلم ساز، در پاسخ به این سؤال با نگاهی خوش بینانه از رشد کیفیت تولیدات سینمایی در مشهد در چند سال اخیر می گوید. او اضافه می کند: حتی فیلم های کوتاهی که فیلم اولی ها می سازند نسبت به فیلم هایی که یک دهه قبل ساخته می شد شکل حرفه ای تری یافته است. ایده های بکرتر و فکر شده تر و با مطالعه و تحقیق بیشتر به عرصه آمده اند. به همین دلیل حضور بیشتر سازندگان فیلم کوتاه را در جشنواره ها می بینیم. باین حال او باور دارد که این افزایش تأثیر زیادی بر جریان تولید فیلم در مشهد نداشته است، زیرا در اغلب فیلم های تولید شده در مشهد از عوامل غیرمشهدی استفاده می شود. حسینی دو دلیل برای این موضوع برمی شمرد: اول اینکه بعضی فیلم سازان مشهدی فکر می کنند اگر از خارج از مشهد عوامل بیآورند، فیلمشان حرفه ای تر می شود. دلیل دوم به کمبود عوامل در مشهد برمی گردد. بسیاری از هنرمندان فیلم و سینما بعد از مدتی کار کردن در مشهد این شهر را به قصد رفتن کار ترک می کنند تا بتوانند شرایط بهتری را تجربه کنند.

اما سید وحید حسینی، مسئول انجمن سینمای جوانان ایران دفتر مشهد، نظر دیگری دارد. او تولید فیلم کوتاه چه از سوی هنرجویان و چه از سوی فیلم سازان حرفه ای و نیمه حرفه ای- در مشهد را از لحاظ کمیت زیاد اما از نظر کیفیت پایین ارزیابی می کند و می گوید: از اینکه بتوان به این فیلم ها فیلم کوتاه مشهدی گفت خیلی مطمئن نیستم، چون بوم مشهد در

را دلیل این سطحی نگری می داند. او می گوید: مشهد یک قطب زیارتی و گردشگری در کشور است. میلیون ها زائر هرسال به مشهد وارد می شوند که هرکدام از آن ها قصه خودشان را دارند. شاید حرف هایی را که می توانیم با فیلم کوتاه برنیم در یک فیلم بلند نتوانیم بگوییم، اما هیچ حمایتی از سازندگان فیلم کوتاه نمی شود.

پدیده «آپارتمانی» به فیلم کوتاه هم رسید
فیلم های آپارتمانی و کافی شاپی نه تنها در فیلم های بلند فراگیر شده اند که دامن فیلم های کوتاه را نیز گرفته اند. فیلم سازان فیلم کوتاه مشهدی نیز گویا به جای استفاده از مضامین هویتی و بومی بیشتر ترجیح می دهند فیلم هایشان را در فضا های بسته آپارتمانی و با بازیگرانی بدون لهجه فیلم برداری کنند. وحید حسینی درباره این پدیده می گوید: گویی فیلم سازان فیلم کوتاه از مضامین هویتی قرار می کنند. به نظر می یکی از ضعف های فیلم سازی مشهد همین است، برای مثال از لهجه مشهدی استفاده نمی کنند، درحالی که جشنواره های ملی دوست دارند فیلم هایی از مشهد را در بخش مسابقه بیاورند که نشانه هایی از مشهد داشته باشد.

او می گوید: در گذشته با شرایط سخت و تجهیزات کمی فیلم های درخشانی ساخته می شد که بوم مشهد را نشان می داد، اما اکنون با اینکه تجهیزات بهتری وجود دارد، چون فیلم نامه های خوبی نوشته نمی شود، فیلم ها به چشم نمی آیند.

هادی شبیانی، فیلم ساز، اما دلیل این ماجرا را «کم هزینه تر بودن و راحت تر بودن شرایط تولید این فیلم ها از لحاظ دریافت مجوزهای فیلم برداری» می داند. او همچنین می گوید: جشنواره ها مدینه فاصله و پترین فیلم کوتاه هستند. تا فیلم کوتاهی وارد جشنواره نشود، فیلم ساز نمی تواند برای خود اسم و رسمی کسب کند. جشنواره های خارجی نیز تمایل دارند فیلم هایی را درباره بحران های روز کشورها و جامعه آن ها ببینند، بنابراین فیلم سازان کوتاه به ساخت فیلم های

کوتاه با مضامین اجتماعی بیشتر از مضامین تاریخی و هویتی ترغیب می شوند. من اگر درباره یک شخصیت تاریخی مشهدی با هزینه شخصی فیلم بسازم، برای جشنواره های خارجی جذابیت ندارد. در شهر خودم هم از این کار حمایت نمی شود. نه جشنواره ای هست و نه تلویزیون آن را می خرد. از این بابت به فیلم سازان باید حق بدهیم که در این شرایط سخت اقتصادی سراغ موضوعاتی بروند که باعث دیده شدن خودشان و فیلمشان بشود.

اسپانسر بازیگرها، معضل فیلم کوتاه
فاطمه حسینی هم به پدیده اسپانسر بازیگر به عنوان یکی دیگر از مشکلات سازندگان فیلم کوتاه در مشهد اشاره می کند، موضوعی که به گفته او باعث سرخوردگی عوامل مشهدی و در نهایت مهاجرت آن ها به پایتخت می شود. او می گوید: گاهی می بینیم فراخوانی منتشر می شود که تولید فیلمی با یکی دو بازیگر چهره را اطلاع می دهد. در این موارد اغلب چند اسپانسر بازیگر به کار گرفته می شوند تا هزینه تولید فیلم دربیاید. فیلمی ساخته می شود که حتی ممکن است تدوین هم نشود. این موضوع باعث سرخوردگی عوامل می شود.

او می گوید: یکی از دلایل حمایت از عوامل مشهدی به تهران همین مسئله است. وقتی فیلمی با اسپانسر بازیگر تولید می شود، کیفیت ندارد. تفکر این فیلم سازان جذب سرمایه است و نه تولید یک اثر هنری.

● حمایت از فیلم های کوتاه چگونه؟

فیلم سازان همواره می گویند نیاز دارند که از ما حمایت شود. اما این حمایت چگونه باید باشد؟ آیا حمایت فقط به معنی بودجه دادن است؟ سیده فاطمه حسینی پاسخ به این سؤال می گوید: نمی گویم همیشه حمایت مالی، بلکه گاهی فقط باید پشتیبانی کنند. شهرهای زیادی را می بینیم که جشنواره برگزار می کنند، ولی خراسان جشنواره ای برای فیلم کوتاه ندارد. انجمن سینمای جوانان مدام پیچینگ برگزار می کند، ولی این

کافی نیست. سازمان های دیگر (برای مثال آستان قدس رضوی) نیز می توانند برای تولیدات فرهنگی خود مانند این انجمن پیچینگ برگزار کنند.

هادی شبیانی هم می گوید: واقعیت این است که در مشهد حامی مالی برای فیلم کوتاه نداریم. در اردوی فیلم سازی که سال گذشته به همت مؤسسه شهرآرا و انجمن سینمای جوانان ایران در مشهد برگزار شد این موضوع مطرح شد که مؤسسه هایی که می توانند، یک باند مالی برای این کار در نظر بگیرند، ولی متأسفانه هنوز این اتفاق نیفتاده و تمام شرایط مالی منحصر به انجمن سینمای جوانان شده است که آن هم محدود است.

و پاسخگوی نیاز سینمای مشهد نیست. این فیلم ساز تأکید می کند: تخصصی بودجه و اعتبار مهم ترین کاری است که سازمان ها می توانند انجام دهند، ولی اگر نمی توانند پولی بدهند، حتی برگزاری نشست هایی که بتواند به دانش فیلم سازان درباره تاریخ و هویت شهرشان بیفزاید هم کمک بزرگی است. سازمان هایی مانند شهرداری می توانند مسابقات فیلم نامه نویسی با مضامین هویتی برگزار کنند.

از سویی سید وحید حسینی با اشاره به همین موضوع و اینکه برای اولین بار مؤسسه شهرآرا پای کار حمایت از فیلم سازان فیلم کوتاه آمد، می گوید: خیلی از سازمان های دیگر هم می توانند پای کار بیایند، ولی حمایت ها ضعیف است. من به هر جا که شما فکر کنید - مانند بهزیستی و بنیاد شهید- رفته ام. شهرآرا تنها جایی بود که جواب گرفتم. متأسفانه مدیران فرهنگی خیلی سخت به فیلم سازان اعتماد می کنند.

او می گوید: برای اولین بار بود که این اردو بودجه دادن است؟ سیده فاطمه حسینی پاسخ به این سؤال می گوید: نمی گویم بفهمانیم که مانند فیلم سازان شهرهایی مانند اصفهان، تبریز، رفسنجان به شهر خود اهمیت بدهند. ما می خواهیم این اتفاق در مشهد هم بیفتد و قرار است با مشارکت شهرآرا تولیداتی در این زمینه داشته باشیم.

فضا را متحول و زنده کند و کارشناسان آثار فاخر از همه کشور دعوت شوند.

● خانواده هنرمندان

در ادامه محمد جعفر پاک روان، کارشناس ارشد نقاشی از دانشگاه هنر و معماری تهران و مدرس دانشگاه که در این نمایشگاه با یک اثر با تکنیک اکریلیک حضور دارد، درباره برگزاری نمایشگاه می گوید: گالری ها و مراکز هنری قلب تپنده ای هستند که برای جامعه هنری بستری را برای پویایی، زنده بودن و گفت وگو می توانند ایجاد کنند. وی می افزاید: به نظر من در هر مقطعی که زندگی ما دچار بحران هایی چون کرونا می شود، این گونه فضاها که جنبه عمومی دارد، می تواند باعث گفتمان و معاشرت هنرمندان شود تا تجربیات خویش را به هم منتقل کنند.

این هنرمند خاطرنشان می کند: اینکه از لحاظ روحی مانند یک خانواده در کنار هم باشیم و بدانیم تنها نیستیم می تواند به جامعه هنری کمک کند. این مدرس دانشگاه توضیح می دهد: مشهد با توجه به وجود مراکز تجاری و فضای توریستی ای که دارد، دارای پتانسیل زیادی است. اگر مردم شناختی از نقاشی داشته باشند، اتفاقات بهتری رخ خواهد داد. یعنی یک تابلو چاپی یا تیرآردار و تکثیر شده با طبعی با یک نقاشی که فقط یک بار اتفاق می افتاد، بسیار متفاوت است. در واقع هنرمند یک تابلو را فقط یک بار می کشد. وی تأکید می کند: ما مردم هنردوستی داریم. استقبال خوبی از نمایشگاه ها می شود. اما متأسفانه مردم شناخت کافی ندارند و از طرفی وقتی فشارهای اقتصادی زیاد می شود، ناخودآگاه مواردی که ضرورت زندگی نیست از زندگی مردم حذف می شود.

اخبار هنری مشهد

«جنگ جهانی سوم» در سینماهای مشهد

«جنگ جهانی سوم» برای نخستین بار در ۷ سپتامبر ۲۰۲۲در

هفتاد و نهمین دوره جشنواره بین المللی فیلم ونیز نمایش داده شد و دو جایزه در بخش افق-از جمله بهترین فیلم برای هومن سیدی و بهترین بازیگر مرد برای محسن تانبنده- را به ارمغان آورد.

چارسوق هنر

«سلام فرمانده» رویداد برگزیده سال ۱۴۰۱

در مراسم اختتامیه هفته هنر انقلاب که شامگاه ۲۷ فروردین ماه در حوزه هنری برگزار شد، از ابودر روحی، خواننده قطعه «سلام فرمانده»، تجلیل شد و سرود سلام فرمانده، عنوان رویداد برگزیده سال را از آن خود کرد. در این مراسم هدایات... بهیودی،

پژوهشگر و نویسنده ادبیات پایداری، و محمد مهدی سیار، شاعر و ترانه سرا، چهره هنر انقلاب اسلامی شدند.

پخش سریالی جدید با بازی پژمان بازغی

سریال تلویزیونی «نیکان» به کارگردانی علی سراهنگ و تهیه کنندگی کامران مجیدی به زودی از تلویزیون پخش می شود.

در این سریال پژمان بازغی، سیما تیرانداز، شقایق فراهانی و رضا داوودنژاد بازی می کنند.

درنگ

فیلم های گمنام در گیشه عید فطر

در شرایطی که تصور می شد اکران فطر امسال با گلچینی از فیلم های پرمخاطب همراه باشد، انتخاب فیلم های نسبتا گمنام سبب شد انتظار چندانی از مهم ترین اکران امسال نرود. در یادداشتی درخبرگزاری ایرنا منتشر شده آمده است: تلاقی ماه مبارک رمضان با نوروز امسال سبب شد فیلم های زیادی متقاضی اکران در این بازه مهم نباشد، نام خود را به عنوان متقاضی اکران عید فطر ثبت کردند، فیلم هایی که برخی از آن ها، جزو آثار پرمخاطبی هستند که می توانستند اکران فطر امسال را به مهم ترین اکران سال تبدیل کنند. این شورا اسامی چهار فیلم را اعلام کرد که بهتر بود در ماه های محرم و صفر نمایش داده شوند تا اکران فطری که امسال در یک زمان مناسب می توانست گیشه سالانه سینمای ایران را تضمین کند. فیلم هایی برای بازه طلایی فطر انتخاب شده اند که شاید بهتر بود با آغاز ماه محرم، به روی پرده می رفتند تا اینکه بخواهند در این زمان مهم، کرسی های سینمای ایران را اشغال کنند. در این ترکیب چهار فیلمی، هیچ اثری از فیلم کمدی نیست و این خود، بزرگ ترین علامت سؤال برای این انتخاب است. یکی درست زمانی که سینمای ایران توانست بود با اکران نوروزی، غافلگیری بهینه را برای گیشه به همراه داشته باشد، این انتخاب های نادرست، جلوی فربه شدن اقتصاد سینمای ایران را گرفت. این شورا باید توضیح دهد چگونه و براساس کدام مهندسی منطقی و دل سوزانه چنین ترکیبی رسیده و ترجیح داده است که اسامی بزرگی را که برای اکران فطر مطرح بود، کنار بگذارد تا به این فهرست عجیب برسد. اگر حتی انتخاب هایی متوسط برای اکران فطر در نظر گرفته می شد، همین گیشه بهار سینمای ایران می توانست به اندازه «دوسوم گیشه سال ۱۴۰۱ سینماها بفروشد و دیگر چشم همه سینما، صرفا به کمدی فسیل نباشد، بلکه سه تا چهار فیلم، پایه پای فسیل، پیشران گیشه بهاری بودند و می توانستند فروش سینمای ایران را در همین فصل نخست به مرز ۳۰۰ میلیارد تومان برسانند. همواره اکران های مهم سال نظیر نوروز و فطر، به نمایش آثار کمدی زنده هستند. پس از اتفاقی که برای اکران نوروز رقم خورد و تنها یک فیلم کمدی برای این بازه در نظر گرفته شد، حالا شاهد هستیم که هیچ فیلم کمدی ای برای دیگر اکران طلایی امسال در نظر گرفته نشده است. آن هم در شرایطی که چند فیلم کمدی، متقاضی نمایش در اکران فطر بودند. حالا با باید نتیجه گرفت که گروهی از حیات نسبی سینمای ایران در اکران نوروزی خشمگین و خواستار توقف روند روبه رشد استقبال مخاطبان از سینما شده اند یا اینکه گروهی درصدد هستند تا فسیل، بدون رقیب، به که تا سینماها باشد و تا این فیلم از کف نیفتاده، کمدی مهم دیگری به روی پرده نرود. یک مقایسه ساده میان جنس فیلم هایی که برای اکران فطر سالیان اخیر انتخاب شده اند با فیلم هایی که قرار است امسال در این بازه مهم نمایش داده شوند، تکلیف همه چیز را روشن می کند. باین حال اما باید امیدوار بود که دوستداران فرزند فرزین ترغیب شوند تا به تماشای فیلم «آهنگ دوفره» بنشینند، علاقه مندان به سینمای دفاع مقدس، به تماشای دسته دترانی بنشینند که در جشنواره فجر چندان تحویل گرفته نشد، کودکان و نوجوانان به همراه خانواده هایشان به سالن های اولین تجربه کارگردانی پسر ساموئل خاچیکیان بزرگ یعنی «بابا سیبیلو» رهسپار شوند و دوستداران سینمای اجتماعی نیز فرصت تماشای «سه کام حبس» را از دست ندهند. یعنی در شرایطی که تصور می شد فطر، استقبال از سینما، روی ریل دینامیکی به حرکت درآمده است، حالا با این انتخاب، باز دورنمای این سینما به «ای کاش» و «امیدواریم» رسیده است؛ وضعیتی که پس از ۴۵ سال، قطعا برانزده و زبینه سینمای ملی ما نیست.